

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בסעודה שלישיית פרשת אחרי תשפ"ד לפ"ק

בעיר פאלם ספרינגס

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף תל"ו

לאביהוא, אימתי ימותו שני זקנים הללו ואני ואתה ננהיג את הדור. אמר להן הקב"ה הנראה מי קובר את מי ע"כ. ובודאי שאין הכוונה כפשוטו, רדיפת הכבוד והשררה, שהרי קדושי עליון היו, שאמר ה' עליהם בקרובי אקדש (י-ג). וברש"י אמר לו משה לאהרן, אהרן אחי, יודע הייתי שיתקדש הבית במיודעיו של מקום, והייתי סבור או בי או בך, עכשיו רואה אני שהם גדולים ממני וממך (ויק"ר יב-ב). אך כוונתם לשם שמים היה, כי משה ואהרן הם זקנים, והם נפרדים מן הדור מגודל מעלתם, ורק אנו שקטנים במדרגתינו, מתאימים יותר להבין ולהשכיל הדור החדש ולהנהיג אותם.

*

ונראה לשלב כל הטעמים הללו יחד, דהנה התורה חייבה לכבד תלמידי חכמים, כמו שנאמר מפני שיבה תקום והדרת פני זקן (ויקרא יט-לב), זקן זה שקנה חכמה, שחייבין לעמוד מפניו, משיקרב ממנו בארבע אמות, עד שיעבוד מכנגד פניו (רמב"ם ה' תלמוד תורה ו-א). ונאמר את ה' אלקיך תירא (דברים י-כ), לרבות תלמידי חכמים (פסחים כב:). וכל זה הוא כדי ליתן כבוד לתורה וחכמיה.

אחרי מות שני בני אהרן בקרבם לפני ה' וימותו (טו-א). וביאר באור החיים הק', שדיבר ה' למשה דרך מיתתו, שהיתה על זה הדרך, בקרבם לפני ה', פירוש שנתקרבו לפני אור העליון בחיבת הקודש ובוזה מתו, והוא סוד הנשיקה, שבה מתים הצדיקים. והנה הם שוים למיתת כל הצדיקים, אלא שההפרש הוא, שהצדיקים הנשיקה מתקרבת להם ואלו הם נתקרבו לה, והוא אומרו בקרבם לפני ה'. ואומרו וימותו בתוספות וא"ו, רמז הכתוב הפלאות חיבת הצדיקים, שהגם שהיו מרגישים במיתתם, לא נמנעו מקרוב לדביקות נעימות עריבות ידידות חביבות חשיקות מתיקות עד כלות נפשותם מהם. וסיים עלה, ובחינה זו אין מכיר איכותה, והיא משוללת ההכרה, לא מפי מין האנושי ולא מפי כתבו. ולא תושג בהשערת מושכל הגשם וכו' ע"ש. – אמנם לעיל בפרשה נראה טעם אחר על מיתתם, שאמר הכתוב, ויקריבו לפני ה' אש זרה אשר לא צוה אותם, ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם, וימותו לפני ה' (י-א).

ובגמרא (סנהדרין נב.) נאמר עוד טעם, שאמרו שם, וכבר היו משה ואהרן מהלכין בדרך, ונדב ואביהוא מהלכין אחריהן, וכל ישראל אחריהן. אמר לו נדב

אך יש עוד מצות עשה, וכמבואר ברמב"ם (ה' דעות ו-ב) מצות עשה להדבק בחכמים ותלמידיהם, כדי ללמוד ממעשיהם, כענין שנאמר (דברים י-כ) ובו תדבק, וכי אפשר לאדם להדבק בשכינה, אלא כך אמרו חכמים (כתובות קיא:): בפירוש מצוה זו, הדבק בחכמים ותלמידיהם. לפיכך צריך אדם להשתדל שישא בת תלמיד חכם, וישיא בתו לתלמיד חכם, ולאכול ולשתות עם תלמידי חכמים, ולעשות פרקמטיא לתלמיד חכם, ולהתחבר להן בכל מיני חיבור שנאמר (שם יא-כב) ולדבקה בו. וכן צוו חכמים ואמרו (אבות א-ד) והוי מתאבק בעפר רגליהם ושותה בצמא את דברייהם ע"כ.

ישונה מצוה זו ממצות הנ"ל, שהם ניתנו לכבודן של החכמים. ומצות דיבוק בחכמי ישראל היא לטובת האדם עצמו, 'כדי ללמוד ממעשיהם'. כי אינו דומה שמיעה לראייה, ולא די בלימוד הלכות התורה, אלא יש להשתדל לראות איך תלמידי חכמים מקיימים זאת בפועל. וברמב"ם התחיל מצות עשה להדבק בחכמים שנאמר 'ובו תדבק', ושוב סיים ולהתחבר בהן בכל מיני חיבור שנאמר 'ולדבקה בו'. והכוונה דכיון שהכפיל הכתוב מצות עשה זו, הרי זה בא ללמד, דלא די במה שיתחבר עמהם בדבר אחד או שנים, אלא מצותה להתחבר בהם בכל מיני חיבור שיוכל להתדבק.

וברש"י ולדבקה בו, אפשר לומר כן, והלא אש אוכלה הוא, אלא הדבק בתלמידים ובחכמים, ומעלה אני עליך כאלו נדבקת בו ע"כ. ולכאורה צריך ביאור, דכיון דהכתוב אומר ולדבקה בו, איך נוכל לפרשו דקאי על הדבק בחכמים, שאין לו רמז בהכתוב. אך הכוונה, כי התורה היא חכמתו של הקב"ה, אשר הוא וחכמתו אחד, אורייתא וקודשא בריך הוא חד הוא (זוה"ק ח"ג עג.). וחכמי ישראל העוסקים בתורה, יש בהם חלק אלוה-ממעל

ממש, אשר תורת ה' שהיא חכמתו, מונחת בתוך עוסקי התורה.

ואיתא בגמרא (חגיגה כז.) תלמידי חכמים אין אור של גיהנם שולטת בהן, קל וחומר מסלמנדרא, ומה סלמנדרא שתולדת אש היא, הסך מדמה אין אור שולטת בו, תלמידי חכמים שכל גופן אש, דכתיב (ירמיה כג-כט) הלוא כה דברי כאש נאם ה', על אחת כמה וכמה ע"כ. הרי לנו כי הקב"ה אש אוכלה הוא, וכיון שקודשא בריך הוא ואורייתא חד, על כן גם דברי תורה הם אש, ולכן לומדיה כל גופן אש. ואם אי אפשר להדבק בה' עצמו כי אש אוכלה הוא, יכולין להתדבק באש ה' שיש בתורתו וחכמיה, והדבק בחכמים ותלמידיהם, ומעלה אני עליך כאילו נדבקת בו.

*

ולכאורה היה מקום לפרש הכתוב ולדבקה בו, דקאי על הדביקות בשכינה עצמה, כי הלא יתכן לדבק עצמו באלקים חיים בסוד הנשיקה, שמגודל אהבתו לה' יזכה להתקרב לאור עליון, עד שמגיע למדריגת נכספה וגם כלתה נפשי, ונפשי יצאה בדברו (שיר ה-ו), וכמו שהגיעו נדב ואביהוא למדריגה זו, אשר בקרבתם לפני ה' וימותו. וכן מצינו בחנוך, וכמו שנאמר (בראשית ה-כד) ויתהלך חנוך את האלקים ואיננו כי לקח אותו אלקים.

וכמו כן מצינו בשרה אמנו, דמבואר ברש"י (שם כג-ב) נסמכה מיתת שרה לעקידת יצחק, לפי שעל ידי בשורת העקידה שנודמן בנה לשחיטה וכמעט שלא נשחט, פרחת נשמתה ממנה ומתה ע"כ. וביאר בתורת משה (שם עו:), דשרה בודאי לא מתה מחמת מייעוט

ואמר שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד ויצתה נשמתו הקדושה ע"ש.

ואם כן הרי יתכן לבאר הכתוב על דביקות ה', שאמר הכתוב 'לאהבה את ה' אלקיכם ללכת בכל דרכיו', עד שיתעצם באהבת קונו ויגיע עד 'ולדבקה בו', שיצא נפשו מגודל האהבה. ואדרבה כיון שה' אש אוכלה, יתחבר נשמתו נר אלקים נשמת אדם, ויתדבק בהשלהבת הגדולה של הקב"ה אש אוכלה. אמנם חז"ל לא רצו לפרש כן, דהא בפרשתנו נאמר, ושמרתם את חוקותי וגו' וחי בהם (יה-ה), ודרשו חז"ל (יומא פה:): ולא שימות בהם ע"ש. והיינו כי התורה לא ניתנה למות בהם אלא וחי בהם, ואין שום מצוה להשתדל לבוא לידי מדריגת אהבה שתהא נפשו יוצאת בו. ועל כרחק צריכין לפרש ולדבקה בו, דקאי על הדבק בחכמים ותלמידיהם.

*

אמנם נדב ואביהוא פירשו מצות ה' ולדבקה בו דקאי על דביקות ה', והגם כי ה' אש אוכלה, יש לדבק נפשו באהבת ה' עד שתצא נפשו. והגיעו למדריגה זו בפועל, בקרבתם לפני ה' וימותו. ואם כן לשיטתם ליכא מצות עשה של דביקות בחכמי ישראל, ועל כן נשאו את לבם לזלזל בכבודן של משה ואהרן, לומר אימתי ימותו שני זקנים הללו, כי אין כוונת התורה לדבק עצמו באורן של חכמים שכל גופן אש, אלא לדבק באש אוכלה של ה' עד שתצא נפשו.

ומעתה כל הטעמים שנאמרו במיתת נדב ואביהוא משולבות יחד, שאמר הכתוב בקרבתם לפני ה' וימותו, שנתדבקו נפשם באור העליון עד שיצאו נשמתם, שפירשו כן מצות ולדבקה בו דקאי על דביקות באש

צדקות, אמנם הענין הוא דביקות הנשמה בחלקה, אשר היא נשמת רוח חיים הנצחי חלק אלקי ממעל, ואשי שלהבת י-ה עלה בקרבה, כענין ב' שלהבות שכשיתקרבו זה אצל זה הקטן מתדבק בהגדול, ויהיה ענין זה מיתת הצדיקים שהיא מיתת נשיקה כנודע שנושק נשמתו בשורש העליון, וכאשר שמעה שרה שנהיה בנה עולה תמימה קדשי קדשים, אז מחמת גודל שמחת נפשה, עלתה נשמתה למעלה עד שנתקשרה בקשר העליון ומתה עכ"ל.

ובספר שפתי קדושים (בפרשתנו) הביא מהרה"ק בעל דעת קדושים מבוטשאטש זצ"ל, שהרמ"ע מפאנו בעל עשרה מאמרות זלה"ה היתה פטירתו על ידי נשיקה, שהיה לו זמן התבודדות לעורר אהבה להבורא כל עלמין יתברך, ואמר להמשמש שזמן מוגבל ימתין, ואחר כך תיכף יבוא אליו וימשכו עד יפסוק מדביקותו, כן היה בכל יום. והיה היום ותהי שריפה בעיר, ומתוך הבהלה שכח משמשו לבוא בזמנו, ובא במעט זמן אחר כך, וימצאהו מת שיצאה נשמתו בנשיקה ע"כ.

ובספר נתיב מצותיך להרה"ק מקמארנא זצ"ל (שביל אמונה שביל ג אות כה) הובא, כי לערך שני שנים קודם פטירתו של המגיד מזלאטשוב זלה"ה, היו צריכין לשמור אותו שלא יצא נשמתו מרוב דביקות בוראו, כי היה דרכו לילך אנה ואנה עד שפניו היו בוערות כמראה הלפידים וכו'. והיה דרכו לאכול סעודה שלישית בחדרו מיוחד עם איזה מבניו, ואחר כך היה הולך לבית מדרשו לומר תורה ושירות עד שגמר הסעודה שם. ובעת הזאת לא היה שום אדם שם, והיה רץ בחדרו אנה ואנה ואמר, בהאי רצון אסתלק משה (וזה"ק ח"ב פח:), עד שראתה בתו הצדיקת ורצתה ואמרה לאחיה הצדיק רבי יצחק ז"ל, ורץ לחדרו ותפסו לבלבל אותו ולהורידו, ונפל על שכמו

אלא מאחר שאמרו גם ז'אני ואתה ננהיג את הדור, לכן נענשו, שהרי נדב ואביהוא לא היו להם בנים (במדבר ג-ד), ואם כן גם הם אינם ראויים להנהיג את הדור, ודין אחד היה להם כזקן, כאמור ע"כ.

ויש להוסיף כי הטעם דאין מושיבין זקן בסנהדרין, כי התורה חייבה שיתאמצו להציל את הנידון ממיתה, וכמו שנאמר (שם לה-כד) ושפטו העדה וגו' והצילו העדה, להפוך בזכותו של הנידון (ראש השנה כו.), וזקן ששכח כבר צער גידול בנים ואינו רחמני כל כך, לא יתאמץ כל כך להפך בזכותו של הנידון. וכיון שזהו הטעם שאין מושיבין זקן בסנהדרין, כדי להציל הנידון ממיתה, איך יוכשרו נדב ואביהוא, שחסר מהם מדת הרחמים, שיכולים לומר על אנשים צדיקים כמשה ואהרן אימתי ימותו שני הזקנים הללו, ובודאי שלא יתאמצו להציל ממיתה חוטא שעבר חטא של חיוב מיתה. ואם כן איך יאמרו אני ואתה ננהיג את הדור.

ולעומת זה אין עוד רחמנים יותר בדור ממשה ואהרן, שהיה מוכן משה למסור נפשו תמיד עבור הצלתן של ישראל, וכמו שאמרו (ברכות לב.) ויחל משה את פני ה' אלקיו (שמות לב-יא), מלמד שמסר עצמו למיתה עליהם [ויחל לשון חלל] שנאמר (שם לב-לב) ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת ע"ש. והרי משה ואהרן שקולים כאחד (רש"י שמות ו-כו), ואין עוד בישראל רחמנים כמותם, למסור חייהם עבור טובת ישראל, הגם שחייך קודמין לחיי חברך (בבא מציעא סב.).

אוכלה, ולא קאי על דביקות חכמי ישראל, ועל כן לא נמנעו מלומר אימתי ימותו שני הזקנים הללו, כי אין מצוה להתדבק באש של חכמי ישראל אלא באש של הקב"ה. ועל כן אמר הכתוב, ויקריבו לפני ה' אש זרה אשר לא צוה אותם, שהם טעו בפירושו של הדביקות באש, דקאי על אש ה' ולא על אש של חכמים שכל גופן אש. והם נתדבקו באש אשר לא צוה אותם, כי ציווי הכתוב וחי בהם ולא שימות בהם. ועל כן מדה כנגד מדה היתה מיתתן באש דייקא, ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם, וימותו לפני ה'.

*

והנה בספר עיר דוד (בית החכמה סימן תקעט) כתב לבאר מה שאמרו שנענשו בשביל אמירתם, אימתי ימותו שני זקנים הללו ואני ואתה ננהיג את הדור. דיש להבין בשלמא על שאמרו אימתי ימותו שני זקנים הללו, ראוי אכן שייענשו, אך למה נענשו על רצונם להנהיג את הדור, והלא ודאי היה מגיע להם הגדולה לאחר מיתת משה ואהרן. אלא דאיתא בגמרא (סנהדרין לו:) שאין מושיבין בסנהדרין זקן [ששכח כבר צער גידול בנים ואינו רחמני], ומי שאין לו בנים, בכדי שיכמרו רחמיהם על הבריות, ואלו אינם רחמניים. נמצא שזקן ומי שאין לו בנים, שניהם שוים בדבר זה, שאין ממנין אותם על הציבור. ומעתה יובן, כי על זה בלבד שאמרו אימתי ימותו שני זקנים הללו, ודאי לא היו ראויים להיענש, כי לכאורה הצדק עמם, שהרי אין ממנין זקן על הציבור.

הגליון הזה נתנדב על ידי

מוה"ר ר' אברהם שלמה באנדא הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו באירוסיו בתו למול טוב	מוה"ר ר' יואל ראזענבוים הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו באירוסיו בתו למול טוב	מוה"ר ר' עמרם הירש הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו באירוסיו בתו למול טוב	מוה"ר ר' דוד ברוין הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו באירוסיו בתו למול טוב	מוה"ר ר' יואל ברא"ש פיערווערקער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למול טוב	מוה"ר ר' ישראל חיים שפארן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו באירוסיו בתו למול טוב
מוה"ר ר' יושע ארי' מענדלאוויטש הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למול טוב	מוה"ר ר' אברהם מאיר אורטנער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למול טוב	מוה"ר ר' שלמה שטייף הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למול טוב	מוה"ר ר' שלמה האפסמאן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למול טוב	מוה"ר ר' יואל ברא"ש פיערווערקער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למול טוב	מוה"ר ר' ישראל חיים שפארן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו באירוסיו בתו למול טוב
מוה"ר ר' אליעזר זוסיא קיש הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהכנס בתו לעול התורה והמצות	מוה"ר ר' הערשל זיכערמאן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהכנס בתו לעול התורה והמצות	מוה"ר ר' אהרן משה פריעד הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהכנס בתו לעול התורה והמצות	מוה"ר ר' פנחס נחא"ר רובין הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למול טוב	מוה"ר ר' יוסף דוד אויש הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למול טוב	מוה"ר ר' נפתלי כ"ץ הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למול טוב